

УДК 637.5 : 592. 752 : 632. 937 (292.485)

Мелюхіна Г.В., здобувач

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: meluoxina-galina@ukr.net

ВИДОВЕ І КІЛЬКІСНЕ БІОРІЗНОМАНІТТЯ МІЖВИДОВИХ ПРИРОДНИХ ПОПУЛЯЦІЙ НАЇЗНИКІВ: АФІДІЇД, АФЕЛІНІД (*НУМЕНОРТЕРА: АРHELINIDAE, АРHIDIIDAE*), КОРИСНИХ КОМАХ-ЕНТОМОФАГІВ, ШКІДЛИВИХ КОМАХ-ГОСПОДАРІВ (ЖЕРТВ), ЗЛАКОВИХ ПОПЕЛИЦЬ (*НОМОРТЕРА, АРHIDIIDAE*) ПРОТЯГОМ ВСІЄЇ ВЕГЕТАЦІЇ ПШЕНИЦІ ОЗИМОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ УКРАЇНИ

Наїзники род. Афідіїд (*Aphidiidae*) – всесвітню поширена родина, представлена виключно поодинокими ендопаразитами злакових попелиць. У світовій фауні відомо близько 600 видів з 51 роду. Більшість афідіїд відкладають яйця в личинки злакових попелиць II і III, рідше IV віку. Однак частину яєць вони можуть відкласти і в личинок I віку і навіть у дорослих злакових попелиць. Якщо паразит відкладає яйця в личинок I віку, всі заражені особини гинуть. Якщо паразит відкладає яйця в личинок II віку, то, хоча більшість злакових попелиць гине за личинкової стадії, незначна їх частина досягає імагінальної стадії і відкладає невелику кількість яєць. Якщо заражаються личинки III віку, то всі попелиці виявляються здатними досягти імагінальної стадії і відкласти яйця.

Експериментальні дослідження проводили протягом 2014-2018 років на сорті Либідь в умовах стаціонарних дослідів (агрокомпанії Syngenta AG в с. Мала Вільшанка Білоцерківського району Київської області) в посівах пшениці озимої. Маршрутні обстеження посівів пшениці озимої

для обліку щільності природних популяцій «наїзників-афідіїд» проводили за загальноприйнятими методиками в ентомології. В результаті проведених досліджень в середньому за п'ять років встановлено, що щільність природних популяцій перетинчастокрилих афідофагів становила: афелініди (*Aphelinus transverses* Thomson) – 4,6 примірників, (*A. asychis* Walker) – 7,7 примірників, (*A. bicolor* Yasnosh) – 5,3 примірників; афідіїд (*Aphidius funebris* Mask.) – 7,6 примірників, *A. avenae* Hal. – 10,3 примірників, (*Trioxys auctus* Hal.) – 8,2 екземплярів.

В результаті проведених досліджень встановлено, що протягом всієї вегетації пшениці озимої в середньому за п'ять років домінуючими видами природних популяцій паразитів попелиць являються: афідіїд (*Aphidius avenae* Hal.) – 24% і *Trioxys auctus* Hal. – 19%; субдомінатними видами є афідіїд (*Aphidius funebris* Mask.) – 18%, і афелініди (*Aphelinus asychis* Walker) – 17%; інші види нечисленні: афелініди (*Aphelinus bicolor* Yasnosh) – 12% і *A. transverses* Thomson – 10%.

УДК 631.32

Мізерна Н.А., заступник завідувача відділу експертизи на відмінність, однорідність та стабільність

Гринів С.М., кандидат с.-г. наук, ст. наук. співробітник, завідувач відділу експертизи на відмінність, однорідність та стабільність

Матус В.М., старший науковий співробітник відділу експертизи на відмінність, однорідність та стабільність

Український інститут експертизи сортів рослин

E-mail: Nate2008@ukr.net

ПЛОДОВІ І ЯГІДНІ КУЛЬТУРИ В ДЕРЖАВНОМУ РЕЄСТРІ СОРТІВ РОСЛИН, ПРИДАТНИХ ДЛЯ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ

Здійснення державної реєстрації сортів плодів і ягідних культур має свої особливості. Переліком родів і видів, сорти яких проходять експертизу на придатність сорту для поширення, що затверджений наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 21 червня 2016 року № 212, визначено 19 ботанічних таксонів, сорти яких проходять експертизу на ПСП для задоволення потреб суспільства та 41 ботанічний таксон, сорти яких проходять експертизу на відмінність, однорідність та стабільність.

Відповідно до п. 1 ст. 29 Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» щодо сортів родів і видів, які не увійшли до вищезазначеного переліку, рішення приймається на підставі інформації, наданої заявником. У зв'язку з цим

кваліфікаційна експертиза ботанічних таксонів групи «плодові і ягідні» здійснюється безпосередньо на полях заявника за спеціальними уніфікованими методиками.

Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні станом на 1 березня 2019 року в групі «плодові і ягідні» нараховує 34 ботанічних таксона: лимонник китайський, обліпіха крушиновидна, айва довгаста х яблуна домашня, вишня степова х вишня ланезіана (підщепи), вишнево-черешневий гібрид, айва – по 1 сорту; чорниця, ожина звичайна – по 2 сорти; жимолость голуба, актинідія пурпурова х актинідія гостра, чорниця канадська – по 3 сорти; хеномелес японська, алича (слива розлога, вишнеслива), ожина – по 4 сорти; лохина високоросла – 5 сортів; айва довгаста – 6 сортів;

калина звичайна – 7 сортів; підщепи яблуні – 10 сортів; абрикос звичайний – 11 сортів; слива домашня – 14 сортів; вишня звичайна – 15 сортів; дерен справжній (кизил), актинідія – по 16 сортів; порічки, ліщина велика (фундук) – по 17 сортів; агрус звичайний – 23 сорти; персик звичайний – 25 сортів; малина – 34 сорти; смородина чорна – 35 сортів; черешня – 41 сорт; груша звичайна – 43 сорти; горіх грецький – 47 сортів; суниця садова – 64 сорти; яблуня домашня – 65 сортів. Загальна кількість сортів плодових і ягідних ботанічних таксонів становить – 542.

Проаналізувавши стан наповнення Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні можна виділити п'ять ботанічних таксонів з найбільшою кількістю сортів у даній групі «плодові і ягідні» – яблуня домашня, суниця садова, горіх грецький, груша звичайна, черешня, в яких кількість сортів перевищує 40. Слід звернути увагу, виділивши сорти,

які підтримуються в Державному реєстрі сортів рослин, придатних для поширення в Україні майже 70 років – яблуня домашня, що налічує 3 сорти: 'Папіровка', 'Ренет Симиренко', 'Слава Переможцям' відповідно з роками реєстрації 1950, 1957, 1954; груша звичайна 'Бере Боск' – 1950 рік реєстрації; черешня 'Валерій Чкалов' – 1954 рік реєстрації; персик звичайний 'Київський ранній' – 1954 року реєстрації.

Аналіз динаміки реєстрації за три роки (2016, 2017, 2018) показує тенденцію до збільшення кількості сортів п'яти найбільш поширених ботанічних таксонів, а саме: яблуня домашня – 8 сортів, груша звичайна – 2 сорти, горіх грецький – 11 сортів, а щодо черешні – відсутні нові сорти за дані роки реєстрації.

У 2019 році Державний реєстр сортів рослин придатних для поширення в Україні станом на 1 березня 2019 року поповнився 8 сортами горіха грецького та 1 сортом суниці садової.

УДК 632.7:633.811

Момотов Г.А., студент

Бондарева Л.М., канд. с.-г. наук, доцент

Завадська О.В., канд. с.-г. наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: lnubir69@gmail.com

ЗАСЕЛЕНІСТЬ ТРОЯНД *TETRANYCHUS URTICAE* KOCH (ACARI: TETRANYCHIDAE) У БОТАНІЧНОМУ САДУ ІМЕНІ АКАДЕМІКА О.В. ФОМІНА

Серед декоративних рослин троянди (*Rosa* seae) з їх яскравими і часто запашними квітами – важливі декоративні кущі і виключно цінний декоративний елемент зелених ділянок міст і сіл. Троянди чутливі до деяких шкідників і хвороб, які суттєво знижують ріст і якість квітів. Серед них павутинний кліщ *Tetranychus urticae* (Koch) є серйозним шкідником троянд у світі. Активне пошкодження павутинним кліщем призводить до виникнення типових жовтих хлоротичних плям з нижнього боку листків. При сильному пошкодженні листки можуть опадати, а цвітіння може бути значно зменшеним. Незважаючи на економічну важливість цього кліща, існує недостатньо інформації про розвиток і розмноження його на різноманітних сортах троянд.

Дослідження проведені в умовах теплиць і оранжерей Ботанічного саду ім. акад. Фоміна (БСФ). Порівнювали заселеність 6 сортів троянд, включаючи *Rosa* 'Alain' Fl, *R.* 'AveMaria' Fl, *R.* 'Baccara' HT, *R.* 'Belinda' Fl, *R.* 'BlackMagic' HT, *R.* 'ВорНоре' HT популяцією *Tetranychus urticae*. На тривалість життя і плодючість кліща суттєво впливало живлення на різних сортах троянд. Результати показали, що виживання кліща коливалося від 66,5% на сорті 'AveMaria' Fl до 85,9% на сорті 'Belinda' Fl. Найвища чисельність фі-

тофага була зафіксована на двох сортах троянд: 'Baccara' HT і 'Belinda' Fl. Результати можуть свідчити про те, що ці сорти відрізняються за хімічними та морфологічними характеристиками, а це впливає на їх привабливість для кліща.

Терміни розвитку павутинного кліща повністю залежать від температури повітря, причому між цими явищами простежується зворотний зв'язок: з підвищенням температури повітря тривалість розвитку кліща скорочується. В БСФ *T. urticae* найдовше розвивався на сорті 'AveMaria' Fl. У весняний період кліщ розвивається повільніше, а в літній період, навпаки, швидко. За час вегетації троянди може сформуватися 8-9 поколінь павутинного кліща. Швидкі темпи розвитку кліщів на окремих сортах можуть спричинити і швидке наростання чисельності шкідника, що в подальшому буде відображено в остаточній чисельності популяції *T. urticae*.

На сезонну динаміку чисельності основний вплив мають акарифаги і відмова від безсистемного застосування акарицидів. Цим забезпечується сприятливий екологічний фон в насадженнях троянд, завдяки чому за останні роки масового розмноження павутинного кліща в умовах БСФ не спостерігали.